

аҳамиятли бўлиб қолаверади ва булар орасида *топонимик маъно* асосий ўрин тутати.

Хуллас, Бухоро туманидаги қишлоқ номларини ўнга

якин мавзу гуруҳларига ажратиш мумкин. Уларнинг семантик таркиби, этимологик таҳлили келажакдаги жиддий тадқиқотлар учун асос бўла олади.

Адабиётлар

1. Найимов С. Бухоро вилояти жой номларининг қисқача изоҳли луғати. 1997.
2. Нафасов Т. Қашқадарё қишлоқномаси. -Т.: "Мухаррир", 2009.
3. Смолицкая Г.П. Топонимический ареал и вопросы реконструкции лексической системы языка (на славянском материале). //Вопросы языкознания. 1978. №4.
4. Farhangi tafsirii zaboni to'chik'i (iborat az 2 child) Чилди 1. А – NZeri tahriri Sayfiddin Nazarzoda (rais), Ahmadjon Sanginov, Said Karimov, Mirzo Hasani Sulton. -Dushanbe: 2008.
5. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. 12 jildlik, 3-jild. -Т.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2002.
6. O'zbek tilining izohli lug'ati. 2 jildli, 1-jild. -М.: "Rus tili", 1981.
7. Қораев С. Географик номлар маъноси. -Т.: "Ўзбекистон", 1978.

РЕЗЮМЕ

Мазкур мақолада Бухоро тумани топонимлари мавзувий гуруҳларга ажратилди, диахрон ва синхрон усулда таҳлил қилинди.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются особенности топонимов Бухарского района, выделены тематические группы микротопонимов и проведён их диахронный и синхронный анализ.

SUMMARY

In the article toponyms of Bukhara region are classified into thematic groups and analyzed from diachronic and synchronous approaches.

ФРАЗЕОЛОГИЗМЛЕР ҚУРАМИНДА «АҚ» ХАМ «ҚАРА» РЕҢ СЕМАНТИКАСЫНИҢ ҚОЛЛАНИЛИҒИ

Г.Алламбергенова – ассистент оқытушы

Ж.Қобланова - талаба

Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети

Таянч сўзлар: сўз таркиби, лексика, бадий матн, фразеологизм, ранг атамалари, тур-хилли аңлатувчи ранглар, дунёнинг турли кўриниши, таркибида ранг атамалари берилган фразеологизмлар, рамзий маъно, лингвопоэтика, семиотика.

Ключевые слова: словарный состав, лексика, художественный текст, фразеологизм, названия цветов, цвета, обозначающие внешний вид, языковое описание мира, фразеологизмы с названиями цвета, символическое значение, лингвистика, семантика.

Key words: vocabulary, literary text, phraseological unit, colors, designation of appearance, language description of the world, phraseological units with names of colors, symbolic meaning, linguistics, semantics.

Бүгинги күнде дунья тил билиминде көркем шығарма тили- миллий тилдің бир бөлегі, оның айрықша бир көринісі сыпатында үйреніледі. Сонлықтан көркем шығарма тилин, оның стильлік айырмашылықтарын, өзіне тән лингвопоэтикалық өзгешеліктерін хәр тәрепке изертлеу - үлкен көркем образлы, экспрессивлік тәсіршеңлігі күшлі, мәні өткерлігіне ийе бийбаха байлығы. Сонлықтан шайыр хәм жазыушылар белгили сөз усталары өз шығармаларында фразеологиялық сөз дизбеклеринен орынлы қолланыўға айрықша итибар береді.

Хәзирги ўақытта тез пәт пенен раўажланып атырған жәмийеттиң барлық тараўлары қатарында илим-пән, соның ишинде тил билиминде раўажланыўына өз тәсірин тийгизди. Лингвистикалық жаңа бағдарлар қәлипесе баслады. Булардан прагмалингвистика, лингвомәдени, социолингвистика, психолингвистика, лингвопоэтика хәм т.б тил билими тараўларында изертлеулер алып барылмақта.

Биз жасап атырған әлемди реңлер арқалы түрлі көринисте көз алдымызға келтиремиз. Реңлер тәбияттағы бар болған нәрселердің түсин, белгисин, қоршаған орталықтың гөзалығын сәулендиреди. Тәбият инсанды жаратқаннан бери, адамлар өзін қоршаған орталықты үйренип қызығып жасаған. Реңлерге үлкен итибар берген, түрлі тәбият қубылыстарын аңлаўда реңлерге жүгинген.

Реңлер адамлардың түрлі халатына, эмоциясына, әлбетте өз тәсірин тийгизеди. Сонлықтан да, реңлерди хәр түрлі тараў илимпазлары изертлеуіге хәрекет етеди. Тилшилер де рең атамаларын негизинен лексикалық топарға киргизеди. Лингвистлер, этнолингвистлер, тил тарийхын изертлеушілер онға жақын тилди үйрене отырып, рең атамаларының системасында улыўмалық ұқсаслықлардың ушырасатуғын көриўимизге болады. Сондай-ақ белгили бир реңге байланыслы тилде хәр түрлі идиомалар, фразеологизмлер хәм нақыл-мақаллар қолланылады. Олар хәр бир миллеттиң социаллық хәм тарийхый өтмишинен дәрек береді [1:65].

Қарақалпақ халқы гәпке шешен, бир гәп пенен-ақ

ойындағыны анық түсиндирип бере алатуғын дилўарлығы басым халық болған. Еки гәпиниң бирин хасыл сөзлер менен кестелеп, айтажақ пикирин дәл, тужырымлы етип жеткерип бериўде «тилдің маржаны» есапланған фразеологизмлерден, нақыл-мақаллардан өнимли пайдаланған. Халықтың неше әсирден бери қәлиплесип киятырған тарийхы, үрп-әдеті, мәдениеті, тили менен байланыслы қубылыстарды түсиндириўде рең атамаларының орны салмақты. Биз бул мақаламызда фразеологизмлер қурамындағы реңлердің семантикасы хәм олардың символлық мәнісине тоқталып өтемиз.

Көркем шығармаларда фразеологизмлер қурамында реңлердің берилиўи көбірек көзге түседі. Лингвокультурологиялық изертлеулерде тиллик өзгешелик сыпатында реңди билдириўши социаллық мәнилері хәм көркем текст тәрептен реңлер мәнісі үйренілген.

Түркий тиллердеги рең билдириўши ақ хәм қара келбетликлериниң мәнилері, географиялық атамаларда қолланылыўы хаққында белгили илимпаз А.Н.Кононовтың «О семантике слов «ақ» и «қара» в тюркской географической терминологии», «Семантика цветообозначений в тюркских языках» мақалаларында сөз етиледі. Илимпаз ақ хәм қара сөзлериниң мәнилеріне хәм оған байланыслы Қарақум, Қара теңиз хәм басқа да географиялық атамалардың келип шығыўына тоқтап өткен [2].

1960-жылларға келип өзбек тил билиминде келбетлик сөзлерди үйрениўге тилши алым М.Садықова кандидатлық диссертациясын жақлады [3:24]. Рус, өзбек, қазақ хәм қарақалпақ тиллеринде де реңди билдириўши, сондай-ақ ақ хәм қара келбетликлериниң мәнилик өзгешелигіне арналған бир қанша мақалалар жәрияланған. Р.В.Алиппиева «ақ» келбетлигиниң мәнісі хаққында [4:13-27], Иброҳим Ҳаққул «қара» сөзиниң мәнісі туўралы [5:17-24], Р.Н.Шойбеков рең билдириўши келбетликлердің мәнилик өзгешеликлерин [6:54-59] сөз етеди.

Ең дәслеп қарақалпақ тил билиминде реңди билдириўши атамалар бойынша А.Бекбергеновтың [7], А.Аймурзаеваның [8:32-36] мақалалары жарық көрди.

Оларда қара сөзинің қандай мәнилерде жумсалыуы, ақ хәм қара сөзлеринің атлықласыуы жағдайлары үйренілген.

Фразеологизмлер түркий тил билиминде әдеүйр изертленип, илимий изертлеу объекти болып келмекте. Рең атамалары фразеологизмлер қурамында келип тәбиятқа, адамға, социаллық-жәмийетлик турмысқа, салт-дәстүрге, үрп-әдетке байланыслы бөлип үйрениуге болады. *Қара* сөзи дәслеп белгилі бир реңди аңлатып, сонын ала абстракт ойлаудың нәтийжесинде басқа да мәнилерди билдире баслаған. Ол басқа түркий тиллерде де ауыспалы мәнилерде кең қолланылатуғын болғанлықтан айырым изертлеушілердің нәзерин өзіне аударған [9].

Реңлер көбинесе өзинің туўра мәнисинен көре, ауыспалы мәнде көбирек қолланылады. Мысалы: қара реңи түркий тиллерде батырлық, қайтпас жигер, күш-қайраттың тымсалы есапланған. Соның менен бирге, қара түси қорқыныш, қайғырыу, жаўызлық, жаманлық мәнилеринде де жумсалады. Фразеологизм қурамында ушрасатуғын қара реңи адамның түрлі унамсыз белгилерин, ишкі эмоциясын, халатын, характерин ашып бериуде төмендеги бир неше фразеологизмлерге тоқтап өтеміз.

1. *«Қара басын ойлау»*, *«қара басының ғамын ойлау»*, өзимшил, тек ғана өзін ойлайтуғын адамның келбетин ашып бериуде жумсалады. *«Бас»* компонентинің қосылыуы арқалы *«жалғыз өзи»* деген мәнде кең қолланылады. Жасырыудың не кереги бар, арасына урыстың қыйыншылығынан қашып, *қара басының ғамын ойлаған*лар да болды (Ш.Айтматов *«Ана жер ана»* 69-б). –Ата-бабаңның қәдеми тиймеген жат журтларда *қара басың* қаңғырып неғып жүрсең?!(К.С *«Әжинияз»* 64-б)

2. *«Қара»* сөзине *«бет»*, *«жүз»* компонентлеринің қосылыуы арқалы *«уятсыз»* деген мәнини билдиретуғын фразеологизм жасалады. Соның менен бирге, фразеологизмлер қурамындағы сөзлер бир-бири менен орын алмасып, арасына сөз қосылып кеңейип те отырады. *«Жүзи қара болыу»*, *«жүзине қара жағыу»*, *«бетине күйе жағыу»* вариантларын да ушыратыуға болады. Бунда *«қара»* реңине семантикалық жақтан өзгеріс киргизилип, *«күйе»* сөзин жумсалған. Бизге белгилі күйеңің де реңи қара хәм тийген жерден кетиуі қыйын, дақ болып орны қалады. Бул жағдай көбинесе сөз усталары болған шайыр-жазыушылардың шығармаларында көринеди. Себеби, образдылықты арттырыу мақсетинде тилде бар сөзлерди өзбетинше өзгертип қолланып отырады. Мысалы: Ел-халыққа, дос-душпанға мени жығып бергенше, масқара еткенше, *бетиме қара күйе жаққанша* үйде тыныш ғана отыра бергенде болмай ма саған я?(А.Абдиев *«Жын-жыпырлар уясы»* 32-б). Жоқарыда мысалда келтирилген мысалда *«масқара қылыу, уятқа қалдырыу»* сыяқлы адамның унамсыз мәнде хәркетин билдирип келген.

3. *«Қара жүрек, баўыры қара тас болыу»* сыяқлы фразеологизмлер қурамындағы қара сөз де улыўма мәниске уйытқы болып, *«мийримсиз, жаўыз»* сыяқлы мәнилерде келген. Адамның характерин көрсетиуде метафоралық хызметте келген. Ҳинди менен қас болып, *баўыры қара тас болып...* (*«Қараман»* дөс. 337-б).

4. *«Қара жерге түсти, қара басын жутты»* фразеологизмлері — өлди, қайтыс болды мәнилерин билдирип, синоним қатарларды жасап келген. Қара реңи *«жер»* сөзи менен дизбеклесип, бирнеше фразеологиялық дизбеклерди дүзеди. Мысалы: *«қара жерге тығыу»*, *«қара жер менен тең болыу»*, *«қара жерге отырғызыу»* — *«шерменде етиу, уятқа қалдырыу»* — сыяқлы фразеологизмлер өз ара вариант болып келген. Олар мәнилик жақтан өзгермеген, тек ғана компоненттери қурамына өзгеріс киргизилген.

5. *«Қара көзи қарауытты», «қара терге шомылыу»*

— *«хәлсизлениу»*, *«қатты шаршау»* яғный адамлардың физикалық жақтан күшсизлениуине, бир нәрседен шаршау мақсетинде айтылады. Бундай қатарларды тилимизди байытып отырыу менен бирге, оның төркини ерте дәуірлерге барып тақалады. Қарақалпақлар халық болып қәлиплесип баслағаннан-ақ дийқаншылық, шаруашылық сыяқлы кәсиплер менен шуғылланып турмыс кеширген. Мысалы: *Қара терге шомылып*, бет аузы борлаттай қызарыпты (К.С *«Ақдәрья»* 83-б).

6. *«Қара қазаны қайнап турыу»* — турмыс-тиршилиги төмен болмау, *«қара күн»* — қыйыншылық, *«қара уайымға түсиу»* — қайғырыу, *«қара қағаз»* — қайғылы хабар, *«қара маңлай»* — бахытсыз, бийшара, *«қара табан»* — әпиуайы пуқара сыяқлы мәнилерде келип, адамның руўхый жан дүньясы түскинликке түсиу, қатламласыу, жасау жағдайын билдиретуғын турақлы сөз дизбеклери тилимизде көп қолланылады. Мысалы: Улы едің *қара табан* дийқанның, Ауыр мийнет нанын жеген адамның (И.Ю. 23-б)

7. *«Қара»* сөзи субстантивлесип келип, фейил сөзлер менен дизбеклесип *«қара кийди»* — азалаңды, *«қарасы батыу»* — кетиу, *«қарасы көринбей кетиу»* — қайтып келмеу сыяқлы фразеологизмлер жасалады. Мысалы: Сәлийма шелегин жерге қойып, тикке турып, шананың *қарасы батқанша* тигилип қарады да турды (К.С *«Ақдәрья»*, 72-б). *«Қара өзи менен кетпей* Жумабайды сорлатып кеткенине қара» — деп гижинип, иштен ақыретлеп алған еди (К.С *«Ақдәрья»*, 209-б).

Бунда биринши мысалда ўақыт мәнили хызметте келип турыпты, ал екіншисинде фразеологизм қурамы өзгерип, арасына сөз қосылып, мәниси еле де өткирлестиріп берілген.

Ақ сөзи семасы туўралы А.Н.Кононов [10], өзбек илимпазы З.Пардаев [11] ақ реңинің жақсылық, таза-лық, жақтылық, азықлық заттың хәм т.б мәнилеринде келетуғынын өз макалаларында айтып өткен. Ақ реңи тек ғана пәклик, хадаллық мәнилеринде келип қоймастан унамсыз бақа берип келиуін ушыратамыз хәм айырым жағдайларда қыйыншылық, жетиспеушилик турмыстың күн көрисин байланыслы адамның объектив қатнасын билдиреди. Мысалы: *«Кесеси ағармау»*, *«аузына ақ тиймеу»*, *«ақ пердеси шығыу»* — жетиспеушилик, хеш нәрсеге жарымау. *«Ақ жем болды»*, *«ақ табан етти»* — босқа әўере етти, хәлекленди мәнилерин билдиреди. Бул фразеологизмлер бир-бирине синонимлес болып келген, онда турмыстың қыйыншылығы нәтийжеси, күн көристін машақаты сәўлеленген. Енди жоқарыдағыларға қарама-қарсы тилимизде *«аузынан аппақ май ағыу»* — курғын, бай адамлар мәнисин беретуғын турақлы сөз дизбеклери де бар. Мысалы:

Бәри бар менде. Болсаң залым,

Аппақ май шайнайсаң өмириңше жаным,

Басыңа бахыт қусы қонады сенің

Шылғауың мақпалдан болады сенің

(И.Юсупов, *«Актрисаның ығбалы»*)

Берілген бул мысалда фразеологизм қурамында ақ реңин келбетликтің арттырыу дәрежеси тийкарында күшейтирилип *«аппақ»* түрінде қолланылған. Улыўма, мәниси болса, курғын байдың образы сүўретленген.

Ақ сөзинің интенсив формасында келип, гәпке күшейтиушилик мәни бериу ушын қолланылады. *«Аппақ сақалы менен»* - жасы үлкен адамларға қарата айтылатуғын бул фразеологизм қурамына да келбетликтің арттырыу дәрежеси арқалы күшейтиушилик мәни бар екенін көреміз. *«Ақ көкирегін ашыу»* - исениу, үмитлениу. Сада инсанларға тәриип бергенде айтылатуғын фразеологизмлер қатарына киреди. Мысалы: Дослық десе жұлдыз тауып алғандай, Халқының ақ көкирегін сүйемен (И.Юсупов, *«Қарақалпақ мақтама көзимше»*).

Фразеологизмлер қурамындағы сөзлер өзгерип, алмасып отырады, бірақ мәнилері бірдей болады. Мы-

салы: «Ақ сүтин ақлады» хэм «ақ сүтине ырза болды» — миннетдар болды, қарызын өтеди мәнилеринде жумсалады.

Ақ сүтинди қарыстырып қанына, Хәйийүлетип көтердиң алаканына (И.Юсупов, «Ана»).

Ақ хэм қара реңлері басқа реңлерге қарағанда фразеологизмлер қурамында көп ушырасады.

Ески түркий тилинде қызыл — кубланы, қара — арқаны, ақ — батысты, көк — шығысты билдирген. Бизің халқымыз арасында да ақ патша, ақ үйли етиў, айдың он беси қараңғы, он беси жарық, ақ дегеним — алғыс, қара дегеним — қарғыс сыяқлы сөз дизбеклери де ушырасады. Қызыл тамырымызда ағып турған қан, жалын, от, ыссылық мәнилерине ийе. Бул рең көбинесе соматикалық фразеологизмлерди жасайды [12:146]. Хәқыйқатында да, бул реңлерди көбинесе адамның дене мүшелери менен қатар жумсалғанын көреміз.

Фразеологизм қурамында ақ хэм қара рең аңлатушы сөзлер қабатласып келип те қолланылады. Бундай жағдайда көбинесе ақ хэм қара сөзлери, жекке сийрек халларда көбирек теңлес еки компонентли фразеологизм қурамында көриўимизге болады. Мысалы: «аўзына ақ ийт кирип, қара ийт шығыў» — парықсыз сөйлеў. ...атам бар екен-аў, намаз оқып отыр екен-аў деместен, баласының сыйрағынан сүйреп аўзына ақ

ийт кирип, қара ийт шығып алып кетти (Қ.М «Тербен-бес» 171-б); «Көзиниң ағы-қарасы» — қадирли, әшире-пи; Биреўлерің - қызым, бириң - қарындас, Көзлерим-ниң ағы-қарасы қызлар (И.Юсупов, «Бүлбүл уясы»); «Ақ-қараны таныды» — ержетти, есейди. Дурыс айы-рыў ушын қараны ақты. Илгир зейин сыншы керек, сын керек (И.Юсупов, «Сын керек»); «Ақты қара қы-лыў» — жаманлаў. Жаманлықтың белгиси Жаксы сөзди жактырмас, Ақты қара қыларда, Қараны бирақ ақ қыл-мас (Т.М «Ашылысыў» 56-б); «Ақ шашлы, сары тисли» — қартайған адам; «Азарып аққа, көгерип көк-ке шықнады» — мийнетиниң нәтийжесин бермеді.

Бундай қурамында рең мәнилері бар фразеологизм-лер көпшиликти қурайды. Сонлықтан, буны бир мақала көлеминде жеткізиў қыйын. Реңлер мәселеси линг-вомәдени таруында үйрениў яғный семантикалық жақтан таллаў жасаў әхмийетли. Жуўмақлап айтатуғын болсақ, хәзирги қарақалпақ тилиндеги хәр қыйлы реңди билдириўши сөзлердиң қолланылыў өриси белгили бир реңди аңлатып, соның ала абстракт ойлаўдың раўажла-ныўы нәтийжесинде басқа да мәнилерди билдиреди. Тилимиздин сөз байлығы, сөзлердиң маржаны, жоқары эмоциялы, тез тәсир етиўши фразеологизмлер қарақал-пақ халқын, оның тарийхын, үрп-әдетин, адамгершилиқ қәсийетлерин қысқа хэм анық етип сўўретлейди.

Әдебиятлар

1. Вережагин Е.М., Костомаров В.Г. Лингвострановедческая теория слова. —М.: Русский язык, 1980.
2. Кононов А.Н. О семантике слов кара и ак тюркской географической терминологии. Известия АН. Таджикской ССР. вып. V. 1954, 83-86. Кононов А.Н. Семантика цветообозначений в тюркских языках. Тюркологический сборник. —Москва: «Наука», 1973.
3. Садыкова М.С. Слова, обозначающие цвет и окраску в узбекском языке. Автореф. дисс. канд.фил.наук. —Ташкент: 1963,
4. Алимпиева Р.В. Семантическая структура слова «белый». // Вопросы семантики, выпуск 2. -Л.: 1976.
5. Хаққул И. Яна қара ранг талқини ҳақида. // «Ўзбек тили ва адабиёти», 2001, №3,
6. Шойбеков Р.Н. Кейбир түр-түс атауышларының мағыналары. //Қазақ ССР ҒА. Хабарлары. Филология сериясы, 1990, №3.
7. Бекбергенов А. «Қара» сөзиниң мәнислери ҳаққинда. // «Вестник» ККФАН УзССР, 1969, №4.
8. Аймурзаева Ә. Қарақалпақ тилиндеги түр-түс билдириўши келбетликлердиң мәнилері ҳаққинда. —Нөкис: Қарақалпақ тил билиминиң әхмийетли мәселелери. 1995.
9. Содикова М. Қара сўзи ва унинг маънолари II. Тилшунослик масалалари, 1-китоб. -Тошкент: 1960.
10. Кононов А.Н. Семантика цветообозначений в тюркских языках. Тюркологический сборник. —Москва: «Наука», 1978.
11. Пардаев З.Н. Ўзбек тилида сифатларнинг хусусиятлари. НДА. —Самарканд: 2004.
12. Мажитов Ш., Қасқатаева Ж. Фразеологизмдер қурамындағы түр-түс атаулары: лингвотанымдық талдау. —Қарағанды: «Филология» № 1(69) , 2013.
13. Пахратдинов Қ., Бекниязов Қ. Қарақалпақ тилиниң фразеологизмлер сөзлиги. -Нөкис: «Қарақалпақстан» 2018.

РЕЗЮМЕ

Мақолада таркибида түр-хилни аңлатувчи, рангни билдирувчи фразеологизмлар ўрганилади. Тилшуносликда ранг атамалари аввалдан лексик гуруҳга киритилган. Бизда маълум бир рангга боғлиқ тилда ҳар хил идиомалар, фразеологизмлар ва нақл-мақоллар қўлланилади. Ранг атамалари фразеологизмлар таркибида келип, табиатга, одамга, ижтимоий ҳаётга, урф-одатга, ҳар хил тўй ҳашмалари, маросимлар ва бошқа шу каби кўнгил қўйга боғлиқ ҳолда ўрганилса бўлади.

РЕЗЮМЕ

В статье изучаются фразеологизмы, которые выражают внешний вид и цвет. На самом деле, в языкознании названия цветов составляют лексическую группу слов. Известно, что в языке употребляются различные идиомы, фразеологизмы, пословицы и поговорки, связанные с цветами. Названия цветов в составе фразеологизмов можно изучать по отдельности по их отношению к природе, человеку, социально-общественной жизни, традициям, обычаям и к различным состояниям человека как радость, тоска и многим другим.

SUMMARY

The article studies phraseological units that express the appearance and color. In fact, in linguistics, colors make up a lexical group of words. It is known various idioms, proverbs and sayings associated with colors are used in the language. The colors as a part of phraseological units can be studied separately according to their relation to nature, man, and social life, traditions, customs, and various human states like joy, longing and others.

ЗАМОНАВИЙ ТИЛШУНОСЛИКДА ТЕРМИННИ ТАЪРИФЛАШНИНГ ТУРЛИ ЁНДАШУВЛАРИ

*Д.И.Ходжаева – филология фанлари буйича фалсафа доктори
Бухоро давлат университети*

Таянч сўзлар: термин, норматив, дескриптив, лексик-семантик, терминологик тизим, терминологик майдон, моносемия.

Ключевые слова: термин, нормативный, дескриптивный, лексико-семантический, терминологическая система, терминополь, моносемия.

Key words: term, normative, descriptive, lexical-semantic, terminological system, terminological field, monosemy.

Замонавий тилшуносликда терминология соҳасида олиб борилган қатор тадқиқотларга қарамай, терминни таърифлаш муаммоси энг долзарб масалалардан бири бўлиб қолмоқда. Терминнинг муҳим хусусиятларини ўрганиш бўйича жуда кўп сонли фундаментал тадқиқотлар олиб борилган, аммо тилшуносликда ҳали ҳам терминни аниқлашнинг универсал ва тўлиқ усулла-

рини ишлаб чиқишга эришилмаган.

Термин замонавий тадқиқотларда маълум илм-фан соҳасига доир тушунчани ифодалайдиган сўз ёки сўз бирикмаси сифатида таърифланади. В.А.Татарinov терминни махсус тушунча, ҳолат ёки предмет билан боғлиқ бўлган тил бирлиги (сўз/сўз бирикмаси) сифатида таърифлайди [9:56]. Биринчи, яъни норматив